

ΓΕΝΙΚΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ: 2012-2013

Β' ΤΕΤΡΑΜΗΝΟ

ΤΑΞΗ: Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (PROJECT)

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΜΑΥΡΟΦΥΛΛΙΔΟΥ ΚΥΡΙΑΚΗ (ΠΕ02)

ΘΕΜΑ: Η ΛΑΪΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΚΑΝ ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ: ΒΑΛΑΣΙΑΔΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΤΡΟΚΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ &
ΧΑΤΖΗΛΙΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΦΛΩΡΙΝΑ 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα.....2

Λαϊκές φράσεις σε τίτλους ρεπορτάζ.....	3-5
Λαϊκές - λαϊκότροπες λέξεις.....	6
Λαϊκές λέξεις σε δημοσιογραφικά σχόλια.....	6-7
Λαϊκές λέξεις σε τίτλους ρεπορτάζ	8-12
Λαϊκές λέξεις σε επιλεγμένες δηλώσεις πολιτών.....	13
Συζήτηση των δεδομένων από τα δελτία ειδήσεων.....	14-
	16
Η χρήση της λαϊκής γλώσσας.....	16-
	19
Επίλογος.....	20
Βιβλιογραφία.....	21

Λαϊκές φράσεις σε τίτλους ρεπορτάζ

- Δελτίο ειδήσεων MEGA.

Ρεπορτάζ με θέμα την απόδραση Αλβανού κρατουμένου από κρατητήριο της Αστυνομικής Διεύθυνσης των Πετραλώνων έχει ως τίτλο του «Έπιασε στον ύπνο τους αστυνομικούς». Το ρ. “πιάνω” έχει δεκάδες σημασίες ανάλογα με τα συντακτικά και λεξιλογικά περιβάλλοντα στα οποία βρίσκεται κάθε φορά. Εν προκειμένω το συναντάμε ενταγμένο στη φράση “ πιάνω στον ύπνο”, που σημαίνει καταλαμβάνω κάποιον επ’ αυτοφώρω ενώ κάνει κάτι, αποκαλύπτω, λ,χ. Τον έπιασα να κλέβει/ να

κρυφακούει/να αντιγράφει/να λέει ψέματα. Τους έπιασαν την ώρα που άνοιγαν το χρηματοκιβώτιο. Μη σε πιάσω να καπνίζεις, αλίμονο σου! Αλλά και πιάνω κάποιον στα πράσα, πιάστηκε σαν τον ποντικό στη φόκα! Αυτό που αξίζει αναφορικά με τη συγκεκριμένη φράση να σχολιάσουμε έχει να κάνει με το γεγονός ότι αυτή επιλέγεται, προκειμένου να εκφράσει ένα μήνυμα ανταρσίας και αμφισβήτησης ενός κυρίαρχου θεσμού, γεγονός που καθιστά το φορέα του δημοσιογραφικού λόγου πρόσωπο εικονικά κοντινό και προσηνές προς τον αποδέκτη του, αφού αυτό αμφισβητεί μια από τις κυρίαρχες και σκληρές δομές της εξουσίας. Τέλος, η φράση δίδει την εντύπωση ότι κινείται σε ένα επίπεδο σχετικά ειρωνικό, για να κυριαρχήσει τελικά μία αντιεξουσιαστική διάσταση στην πρόταση που γίνεται και τίτλος του ρεπορτάζ.

- Δελτίο ειδήσεων MEGA.

Ρεπορτάζ με θέμα την κακή τρέχουσα σοδειά των ελαιοπαραγωγών της Λέσβου, έχει ως τίτλο του: « “Τους βγαίνει το λάδι ”...για λίγο λάδι». Στο συγκεκριμένο παράδειγμα χρησιμοποιείται η κατεξοχήν λαϊκή φράση “μου βγαίνει το λάδι” που σημαίνει “κουράζομαι”, “ταλαιπωρούμαι”, “βασανίζομαι”. Πρόκειται για μία ευρέως διαλεκτική φράση η οποία κινείται στα όρια ανάμεσα στο λαϊκότροπο και το λαϊκό ύφος. Η χρήση της θετικής συνέμφασης που έχει η λαϊκότροπη γλώσσα προσφέρει στο ρεπορτάζ αξιοπιστία και αληθοφάνεια, ενώ το μέσο που το μεταδίδει εμφανίζεται ως φιλικό και υποστηρικτικό των αιτημάτων των αδύναμων κοινωνικών ομάδων.

- Δελτίο ειδήσεων ALPHA.

«Τους άφησε στον άσο» είναι ο τίτλος ρεπορτάζ με θέμα τη φυγή Αλβανού εργοδότη-ιδιοκτήτη ψητοπωλείου, ο οποίος «εγκατέλειψε με χρέος τους Έλληνες εργαζόμενους του καταστήματος, κλείνοντάς το για να φύγει και να ανοίξει ανθοπωλείο στην Αλβανία». Εδώ χρησιμοποιείται μία οικεία, κοινή έως και αγοραία φράση, με έντονο το στοιχείο του λαϊκού ύφους, η οποία και σημαίνει ότι ο Αλβανός καταστηματάρχης εγκατέλειψε χωρίς να πληρώσει τα δεδουλευμένα των Ελλήνων υπαλλήλων του (Μένω στον άσο, “με εγκαταλείπουν όλοι και μένω μόνος”). Η φράση αυτή χρησιμοποιείται για να εγγράφει την «αναίδεια» του φερόμενου ως «δράστη» Αλβανού, τα συναισθήματα της οργής και της απελπισίας των φερόμενων ως εγκαταλελειμμένων Ελλήνων, οι οποίοι διεκδικούν την καταβολή του ανεξόφλητου χρέους αλλά και για να υπογραμμισθεί διά της υπερβολής η παραδοξότητα, η ανατρεπτικότητα, αλλά και η δήθεν δραματικότητα του φαινομένου.

- Δελτίο ειδήσεων ALPHA.

Ρεπορτάζ ίο οποίο αναφέρεται σε τρεις υποθέσεις ξυλοδαρμών ανδρών από τις γυναίκες τους στην Κομοτηνή, λόγω απιστίας και ποτού τιτλοφορείται ως εξής: «Τους έκαναν τόπι οι γυναίκες τους στο ξύλο». Εδώ η λαϊκή φράση “κάνω κάποιον τόπι (στο ξύλο)” σημαίνει “τον δέρνω άγρια και πολύ”.

- Δελτίο ειδήσεων ALPHA.

Ένα από τα πρώτα θέματα του δελτίου αναφέρεται στη ζωή των αγροτών, «τις μέρες και τις νύχτες τους» στα «μπλόκα». Το ρεπορτάζ που παρουσιάζει με λεπτομέρειες ακόμη καπό «μενού»

στις καντίνες όπου απευθύνονται οι αγρότες (με αναφορές στα σάντουιτς, τα σουβλάκια και τους φραπέδες...) έχει ως τίτλο του «Άντε στην υγεία μας και... καλό αγώνα». Η λαϊκή θεματολογία του ρεπορτάζ αναπτύσσεται κάτω από την «ομπρέλα» ενός λαϊκού τίτλου με τη φράση “άντε στην υγεία μας”, που κατά κόρον χρησιμοποιείται στον προφορικό λόγο και κυρίως στις προπόσεις και η οποία εκφράζει την ευχή για υγεία βασιζόμενη στην άποψη ότι “η υγεία είναι βασικό αγαθό”. Όσο για τη φράση “καλό αγώνα”, αυτή δίδει την εντύπωση της έκφρασης συμπαράστασης εκ μέρους του μέσου ενημέρωσης προς τους κινητοποιούμενους αγρότες, ενώ παραπέμπει σε ιστορικά γεγονότα όπως: Ο αγώνας του 1821. Οι αγώνες του ελληνικού έθνους για την ελευθερία. Έτσι δραματοποιείται και μεγεθύνεται η αγροτική κινητοποίηση, καθώς διά της δημοσιογραφικής υπερβολής του τίτλου, η κινητοποίηση αυτή εμμέσως συγκρίνεται με μεγαλύτερης εμβέλειας και σημασίας ιστορικά γεγονότα, όπως ο πόλεμος για την ανεξαρτησία της Ελλάδας. Δεν αποκλείεται βέβαια πίσω από τέτοιου είδους διατυπώσεις, σε συνδυασμό με το «άντε στην υγεία μας» που συνηθίζεται, όπως προαναφέραμε, στις προπόσεις, να κρύβεται μια διάθεση ειρωνείας.

Λαϊκές - λαϊκότροπες λέξεις

Πέραν των λαϊκών εκφράσεων, η ερευνά μας κατέγραψε και λαϊκές και λαϊκότροπες λέξεις, τις οποίες συγκροτήσαμε από τα

δημοσιογραφικά σχόλια, τους οπτικοποιημένους τίτλους των ρεπορτάζ και των ζωντανών τηλεοπτικών συζητήσεων κ.ά.

Λαϊκές λέξεις σε δημοσιογραφικά σχόλια

- Δελτίο ειδήσεων MEGA.

Ρεπορτάζ με θέμα επερχόμενο κύμα αυξήσεων στα δημοτικά τέλη και υπό τον τίτλο «Παίνουν φωτιά από αύριο». Το ρεπορτάζ ξεκινά με την ακόλουθη πρόταση: «Με τον πρώτο λογαριασμό της ΔΕΗ, έρχονται και οι πρώτες λυπητερές. Η λέξη “λυπητερή” προέρχεται από το επίθετο λυπητερός -ή -ό, που σημαίνει “αυτός που προξενεί αισθήματα λύπης, μελαγχολίας”. Εδώ το επίθετο ουσιαστικοποιείται και σημαίνει το “λογαριασμό”: Γκαρσόν φέρε μας τη λυπητερή. Πρόκειται για κατεξοχήν οικείο ουσιαστικό στο ευρύ κοινό, που θα μπορούσε να συγκαταλεχθεί στις λέξεις εκείνες που κινούνται στο επίπεδο του προφορικού ύφους, χωρίς να αποκλείεται η χρήση της και στο γραπτό λόγο. Δε θα πρέπει να παραλείψουμε και την αναφορά στο συναισθηματικό γλωσσικό επίπεδο στο οποίο εξορισμού κινείται μία τέτοια λέξη.

- Δελτίο ειδήσεων ALPHA.

Ρεπορτάζ με θέμα το πώς ξοδεύουν τον ελεύθερο χρόνο τους στα «μπλόκα» οι αγρότες οι οποίοι Βρίσκονται σε κινητοποιήσεις και με τον τίτλο «Άντε στην υγεία μας και καλό αγώνα», σχολιάζεται: «Αυτές οι κινητοποιήσεις δεν έχουν ολονύχτια ξεφαντώματα». Τη λ. “ξεφάντωμα” που σημαίνει “μεγάλο, ζωηρό γλέντι” μπορούμε να τη χαρακτηρίσουμε λαϊκότερο, καθώς έχει και διαλεκτική χρήση και είναι ταυτόχρονα γνωστή

και στα μεγάλα αστικά κέντρα, ενώ χρησιμοποιείται και στην ελληνική λογοτεχνία: Ύστερα από ένα τέτοιο ξεφάντωμα πού να σηκωθείς το πρωί για τη δουλειά!

- Δελτίο ειδήσεων ANT-1.

Στο πλαίσιο συζήτησης για τις αποκαλύψεις «περί χρηματισμού δικαστών» αναφέρεται: «Οι ταρίφες, τα χρήματα ήταν πολλά;» ζητώντας προφανώς περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το ύψος των χρημάτων που αναφέρεται ότι έπαιρναν επίορκοι δικαστές που χρηματίζονταν. Την ίδια λέξη συναντάμε σε τίτλο συζήτησης σε «παράθυρα» που διεξάγεται στο δελτίο ειδήσεων του MEGA, συγκεκριμένα η συζήτηση τιτλοφορείται «Αποφυλακίσεις με...ταρίφα».

Η λ. “ταρίφα” χρησιμοποιείται σε αυτές τις περιπτώσεις, με διάθεση μειωτική για τη “συνηθισμένη αμοιβή ανθρώπου ο οποίος ασκεί ένα επάγγελμα που θεωρείται λειτούργημα”. Π.χ. Αυτοί έχουν μεγάλη ταρίφα [ιταλ. *tariffa*<αραβ. *tarif* “δημοσίευση”].[1]

Λαϊκές λέξεις σε τίτλους ρεπορτάζ

- Δελτίο ειδήσεων MEGA.

Ρεπορταζ με θέμα την ακρίβεια και τις ανατιμήσεις διαφόρων προϊόντων, τιτλοφορείται ως εξής: «Ροκανίζει την τσέπη μας η ακρίβεια». Πρόκειται για λέξη του προφορικού λαϊκού λόγου με μεταφορική λειτουργία στη συγκεκριμένη περίπτωση: Ροκάνισε την περιουσία τον θείου του, δηλαδή “εξάντλησε ολόκληρο το χρηματικό ποσό”.

- Δελτίο ειδήσεων ANT-1.

Ρεπορτάζ που παρουσιάζει τις περιοχές της Αθήνας στις οποίες υπάρχουν τα καλύτερα κέντρα νυχτερινής διασκέδασης τιτλοφορείται με τους εξής τίτλους: «Κόντρα Πειραιά-Γλυφάδας για τη διασκέδαση» και «Οι “ξενέρωτοι ” και οι “δήθεν”». Με τη λ. “ξενέρωτος” εκφράζεται ειρωνικά “ο ανιαρός, πληκτικός και χωρίς προσωπικότητα άνθρωπος, που δε συμμετέχει, που είναι αδιάφορος ή άσχετος” και σπανιότερα “ο ξεμέθυστος”. Το λόγιο και αρχαιοελληνικό επίρρημα “δήθεν” χρησιμοποιείται εδώ, προκειμένου να καταδείξει αυτούς “που προβάλλουν χαρακτηριστικά ή ιδιότητες που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα”. Και οι δύο αυτές λέξεις -η δεύτερη σε συγκεκριμένα νοηματικά και συντακτικά περιβάλλοντα- χρησιμοποιούνται κυρίως από τους νέους ομιλητές ως συνθηματικές λέξεις στη μάγκικη διάλεκτο και την αργκό. Εξυπηρετούν δε φανερά την επιδίωξη ενός λαϊκού ύφους, το οποίο απευθύνεται στη συγκεκριμένη περίπτωση σε αποδέκτες νεαρών ηλικιών, λόγω και της επιλογής του συγκεκριμένου θέματος, που αφορά στα νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, όπου κατά κανόνα συχνάζουν νέοι. Συνεπώς, εδώ το ύφος της γλώσσας και οι κανόνες γραφής του ρεπορτάζ διαφοροποιούνται και προσαρμόζονται στις λεξιλογικές συνήθειες των νέων, προκειμένου να γίνει όσο το δυνατόν πιο εύληπτο και κατανοητό από αυτούς, να ταιριάζει με την εικόνα του κόσμου της συγκεκριμένης ομάδας του τηλεοπτικού κοινού, χωρίς να την διαταράσσει.

- Δελτίο ειδήσεων NET.

Στο συγκεκριμένο δελτίο παρουσιάζεται ρεπορτάζ με θέμα μία “φάρσα” η οποία έγινε σε Βάρος του Έλληνα Υπουργού Εθνικής Άμυνας. Σε αυτή τη “φάρσα” φέρεται να έχει εν αγνοία του εμπλοκή και ο Κύπριος Υπουργός Εθνικής Άμυνας. Η “φάρσα”, σύμφωνα με το ρεπορτάζ, αποκαλύφθηκε, μετά από καταγγελία βουλευτή του ΠΑΣΟΚ. Το συγκεκριμένο ρεπορτάζ τιτλοφορείται ως εξής: «Επιμένει ο Υπουργός “ξεφτέρης”».

Συγκεκριμένα αναφέρθηκε ότι ο Έλληνας πολιτικός είχε δανείσει τρεις χιλιάδες ευρώ σε άγνωστο ο οποίος είχε εμφανισθεί ως συνεργάτης του Κύπριου υπουργού, ο οποίος υποτίθεται ότι είχε «ξεμείνει» από χρήματα, κατά τη διάρκεια επίσκεψής του στην Αθήνα. Η οικεία στο κοινό λ. “ξεφτέρι” σημαίνει “άνθρωπο εξαιρετικά ικανό και γρήγορο σε κάτι”: [μσν. ξεφτέρι< ξεητέριον< εξυπτέριν, εξυπτέριον<ελνστ. οξυπτέριον υποκορ. του ελνστ. οξύπτερος “με γρήγορα φτερά”]. Η λέξη χρησιμοποιείται εδώ με ειρωνική, αντιεξουσιαστική διάθεση, με διάθεση μειωτική και ύφος χλευαστικό για την «γκάφα» στην οποία φέρεται να έχει πέσει, κατά το ρεπορτάζ, ο αναφερόμενος πολιτικός.

- Δελτίο ειδήσεων EPT-1.

Ρεπορτάζ με θέμα τα χρέη των διαφόρων καταναλωτών/ πελατών σε μανάβικα και κρεοπωλεία τιτλοφορείται ως εξής: «Επιστροφή στα τεφτέρια». Η λέξη “τεφτέρι” έχει δύο έννοιες, μία παρωχημένη, που σημαίνει “τετράδιο για λογαριασμούς ή σημειώσεις”, “σημειωματάριο” και μία μειωτική που σημαίνει “αρχείο δημόσιας αρχής, κιτάπι”. Στην περίπτωσή μας όμως η λ. χρησιμοποιείται με την παρωχημένη της σημασία - [αντιδάνειο<τουρκ. tefter, defter-αραβ. diftar<αρχ.διφθέρα στη

σημ.: “γραφική ύλη” (πρβ.το μεσαιωνικό δεφτέρι συμφυρμός του υποκοριστικού διφθέριον & τουρκ. tefter)]-προκειμένου μία τέτοια σημασιολογική επιβάρυνση να λειτουργήσει υπέρ της εξυπηρέτησης ενός λαϊκότροπου ύφους.

- Δελτίο ειδήσεων STAR.

Ρεπορτάζ με θέμα την έλλειψη παιδίατρου στο νησί της Ικαρίας, και την πρωτοβουλία των κατοίκων να προχωρήσουν σε μετάκληση γιατρού από τη γειτονική Τουρκία τιτλοφορείται ως εξής: «Οι κάτοικοι σκέπτονται να πληρώσουν γιατρό “ρεφενέ” από την Τουρκία». Εδώ πρόκειται για την αιτιατική της λ. “ρεφενέ που χρησιμοποιείται ως επίρρημα με τη σημασία της κοινής συνεισφοράς : Έχουμε πάρτι ρεφενέ [τουρκ.(διαλεκτ.) refene-s (<herifane, από τα περσ.)].

- Δελτίο ειδήσεων MEGA.

Ρεπορτάζ που παρουσιάζει τις κινητοποιήσεις των αγροτών οι οποίοι απειλούν με αποκλεισμούς των δρόμων με τα αγροτικά τους μηχανήματα τιτλοφορείται ως εξής: «Έρχονται μπλόκα; - “Βράζει” ο κάμπος». Η με ιταλική προέλευση λ. “μπλόκα” (biocco) που σημαίνει “αποκλεισμός ενός χώρου έτσι ώστε να μην υπάρχει δυνατότητα διαφυγής από αυτόν ή επικοινωνίας με αυτόν” ανακαλεί στη μνήμη γεγονότα, όπως αυτά των γερμανικών μπλόκων στο κέντρο της Αθήνας ή των μπλόκων από στρατιώτες ή αστυνομικούς. Μία τέτοια σύνδεση δίδει την εντύπωση ότι το μέσο ενημέρωσης λειτουργεί υπέρ των αγροτών δείχνοντας εύνοια απέναντι στις προθέσεις τους τις οποίες και προβάλλει και άρα εμμέσως ενισχύει.

- Δελτίο ειδήσεων ALPHA.

Ρεπορτάζ με θέμα τις καταγγελίες περί ύπαρξης καταλόγου δημοσιογράφων που απασχολούνται σε δημόσιες θέσεις ή και χρηματίζονται με μυστικά κονδύλια τιτλοφορείται ως εξής: «Λίστα “φωτιά” ή “φάντασμα”»;». Η λ. “λίστα” σημαίνει “πίνακας με ονόματα ή πράγματα που ανήκουν σε μία ομάδα”, “κατάλογος”: *Λίστα* με ψώνια. Η *λίστα* με τα ονόματα των υποψηφίων βουλευτών, [ιταλ. *lista*]. Πρόκειται δε για λέξη η οποία είναι ιδιαίτερος οικεία στο ευρύ κοινό.

- Δελτίο ειδήσεων ALPHA.

Ρεπορτάζ που παρουσιάζει την δημοσιοποίηση από την πλευρά του Υπουργείου Γεωργίας σειράς («λίστας») ονομάτων αγροτών «που έχουν πρωτοστατήσει σε παρανομίες σχετικά με τις δηλωθείσες καλλιέργειες», διαρκουσών των αγροτικών κινητοποιήσεων και δίδει την είδηση ότι ο πρωθυπουργός δεν πρόκειται να δεχθεί τους αγροτοσυνδικαλιστές στο Μέγαρο Μαξίμου τιτλοφορείται ως εξής: «Πόρτα» Μαξίμου στους αγρότες Η λ. “πόρτα” που απαντάται συνήθως στη λαϊκή φράση “φάγαμε πόρτα” σημαίνει “δεν μας επέτρεψαν να μπούμε” και χρησιμοποιείται συνήθως για κέντρα διασκέδασης [ελνστ. πορτα<λατ. *porta* “καστρόπορτα” & ιταλ. *porta* “πόρτα σπιτιού”].

- Δελτίο ειδήσεων MEGA.

Ρεπορτάζ το οποίο αναφέρεται σε τουρκικό τουρνουά ποδοσφαίρου πολιτικών που διεξήχθη στην Ατάλλεια και στο οποίο συμμετέχουν και Έλληνες βουλευτές, οι οποίοι όμως αποχώρησαν από τον αγώνα, διότι σε αυτόν συμμετείχαν και Βουλευτές των Σκοπίων, με φανέλα στην οποία αναγραφόταν η

λέξη «Μακεδονία», προκειμένου να αποδοθούν ευθύνες στους Τούρκους διοργανωτές, τιτλοφορείται ως εξής: Ατάλλεια - Τουρκική «μπαμπεσιά» με το όνομα των Σκοπίων. Η λ. “μπαμπεσιά” από την αλβανικής προέλευσης λ. “μπαμπέσης” [rabes(e)] σημαίνει την “πράξη που χαρακτηρίζεται από δολιότητα ή πονηριά”: Τον έπιασαν/ τον σκότωσαν με μπαμπεσιά.

Λαϊκές λέξεις σε επιλεγμένες δηλώσεις πολιτών

- Δελτίο ειδήσεων ALPHA.

Στο πλαίσιο ρεπορτάζ με θέμα την ακρίβεια στην αγορά συμπεριλαμβάνεται και δήλωση ενός καταστηματάρχη «Όσοι μας χρωστάνε, έρχονται και μας πληρώνουν. Προς Θεού δεν λέμε ότι είναι μπαταξήδες οι άνθρωποι...». Με δεδομένο ότι έχει προηγηθεί από τον εκάστοτε ρεπόρτερ και του αρχισυντάκτη η κατάλληλη ή και επιθυμητή κατ’ αυτούς επιλογή των συγκεκριμένων κάθε φορά δηλώσεων που έχουν ληφθεί από πολίτες, στη συγκεκριμένη περίπτωση επιλέγεται μία λέξη (“μπαταξής” ή “μπατακσής”) η οποία λόγω και της τουρκικής της προέλευσης -[τουρκ. batakgi -s, αποβ.του [t] ανάμεσα σε δύο σύμφωνα για απλοποίηση, του συμφ. συμπλ., μπατακτσ(ής), μπαταχτσ(ής), μπαταξ(ής)-ού]- φέρει ισχυρό σημασιολογικό φορτίο που είναι ιδιαίτερος οικείο στα κατώτερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Σημαίνει δε αυτόν που συστηματικά αποφεύγει να πληρώσει τα χρέη του και κατά

επέκταση τον απατεώνα. Π.χ. Μην τον δανείζεις, είναι μεγάλος
μπαταζής.[2]

Συζήτηση των δεδομένων από τα δελτία ειδήσεων

Τα δεδομένα τα οποία συλλέξαμε και εντάξαμε στο πεδίο των ενδιαφερόντων μας αποτελούν αποσπάσματα ή και ολόκληρες φράσεις που εντάσσονται σε ενότητες δημοσιογραφικών κειμένων. Χρησιμοποιώντας τις τεχνικές της μαγνητοφώνησης ή και της μαγνητοσκόπησης των δελτίων ειδήσεων μπορέσαμε να «τεμαχίσουμε» τα συγκεκριμένα δημοσιογραφικά κείμενα, για να αναλύσουμε επιμέρους τμήματα τα οποία αντιμετωπίζουμε ως μέρη μιας αυτοτελούς ολότητας. Αντιμετωπίζουμε με άλλα λόγια τα συγκεκριμένα δεδομένα ως «τεμάχια ανθρώπινης συμπεριφοράς», τα οποία μπορούν να θεωρηθούν πολιτισμικά δεδομένα, λαμβάνοντας υπόψη ότι τα κείμενα από τα οποία προέρχονται αποτελούν συστατικά στοιχεία του άμεσου και ευρύτερου κοινωνιοπολιτισμικού περιβάλλοντος. Τα συγκεκριμένα αποσπάσματα τα συλλέξαμε με κριτήριο το βαθμό που επηρεάζουν τη λειτουργία ολόκληρου του κειμένου και στην πλειοψηφία τους υπηρετούν συγκεκριμένο ιδεολογικό προσανατολισμό.

Βασισμένοι στην θεμελιώδη παραδοχή της κριτικής ανάλυσης λόγου, ότι η γλωσσική υπόσταση εμφανίζεται οργανωμένη και προσχεδιασμένη από τις δεσπόζουσες ιδεολογίες και το ευρύτερο κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον και ότι η γλωσσική μορφή δεν αντανακλά μηχανικά την εξωτερική πραγματικότητα, αλλά συνιστά σε μεγάλο βαθμό την ίδια την πραγματικότητα, επιχειρούμε απάντηση στο ερώτημα εάν μέσω των συγκεκριμένων κειμένων ή και των αποσπασμάτων τους καλλιεργούνται ή αναπαράγονται σχέσεις εξουσίας και

κοινωνικοπολιτικού ή πολιτισμικού ηγεμονισμού από την πλευρά των φορέων της δημοσιογραφικής εξουσίας, εάν επιχειρούνται τελικά προσωρινοί ή και εικονικοί επανασυσχετισμοί οικειότητας με τους αποδέκτες του δημοσιογραφικού λόγου ή εάν συμβαίνουν και τα δύο ταυτόχρονα.

Ειδικότερα, θα επιχειρήσουμε να υποστηρίξουμε με την επίκληση συγκεκριμένων παραδειγμάτων τη θεωρητική άποψή μας για την ανάπτυξη μίας “στάσης εικονικής ευμένειας” ή “υψηλής εικονικής οικειότητας” που αναπτύσσεται μέσα από το δημοσιογραφικό λόγο απέναντι στους αποδέκτες του. Κατά την άποψή μας, η στάση αυτή συνίσταται στην προσπάθεια να εμφανίζεται ο δημοσιογραφικός λόγος ολοένα και λαϊκότερος, φιλικός και ευμενώς διακείμενος απέναντι στους αποδέκτες του, με σκοπό:

- Να φαίνεται ότι εξυπηρετεί τα συμφέροντα των ανθρώπων του “λαού”, εκείνων δηλαδή των κοινωνικών ομάδων που στερούνται σχετικώς εξουσίας και εγκαλούνται τύποις ως καταναλωτές, αν και μπορεί να μην αντιδρούν πάντοτε κατ’ αυτόν τον τρόπο.

Έχουν τις δικές τους πολιτισμικές μορφές και συμφέροντα που συχνά έρχονται σε αντίθεση με αυτά των παραγωγών πολιτισμικών εμπορευματικών αγαθών.

- Παράλληλα με τη λειτουργία της πληροφόρησης και της ενημέρωσης, να διευκολύνεται και η προπαγανδιστική λειτουργία, αλλά και η κατασκευή της συναίνεσης στην κοινή γνώμη. Η κοινή γνώμη διαμορφώνει ευκολότερα και αποτελεσματικότερα γνώμη, στάση και ιδεολογία, άλλοτε με

στόχο τη συναίνεση στην ύπαρξη του status quo και άλλοτε - σπανιότερα- με στόχο την ανατροπή του.

- Να διευρύνεται και να συγκροτείται ένα κοινό κατάλληλου μεγέθους και σύνθεσης, ώστε να έχει εμπορική απήχηση ο δημοσιογραφικός λόγος ως εμπορευματικό αγαθό, προκειμένου να πωλείται στη συνέχεια στους διαφημιζόμενους.

Κατά έναν, εξάλλου, ορισμό η λαϊκή απήχηση του τηλεοπτικού λόγου «μετράει κεφάλια» συγκεκριμένης τάξης, ηλικίας, ομάδας, φύλου, ώστε αυτά στη συνέχεια να «πουληθούν» στο πλαίσιο ενός διαφημιστικού προγράμματος.

Η κατασκευή της “στάσης εικονικής ευμείνειας” αποτυπώνεται γλωσσικά μέσα από τις ακόλουθες συγκεκριμένες πρακτικές:

- Με τη χρήση λαϊκών λέξεων και φράσεων αλλά και γεωγραφικών και κοινωνικών ποικιλιών (λαϊκή γλώσσα).
- Με την αναγωγή και αναβάθμιση του ιδιωτικού στοιχείου στο δημόσιο και την απόπειρα κατάργησης των αποστάσεων μεταξύ ιδιωτικού/ προσωπικού και δημόσιου/ απρόσωπου.
- Με την υπόρρητη έκφραση της ιδεολογίας της αμφισβήτησης και τη σχετική ιδεολογική συμπαράταξη του φορέα του δημοσιογραφικού λόγου με το κοινό που τον παρακολουθεί.
- Με την κυριαρχία του συναισθήματος επάνω στη λογική.
 - Με την επιλογή λαϊκής θεματολογίας στα δελτία ειδήσεων.

Η χρήση της λαϊκής γλώσσας

Η χρήση λαϊκών λέξεων και φράσεων την οποία παρατηρούμε όχι σε γενικευμένο και εκτεταμένο βαθμό, αλλά

λελογισμένα και περιστασιακά, σε συνδυασμό με την εμφάνιση μη αφηγηματικών στοιχείων τα οποία αναμιγνύονται με τα αφηγηματικά σε μία κοινωνία με σαφή αφηγηματικό, μας παραπέμπουν καταρχήν στην άποψη ότι οι παραγωγοί ενός τέτοιου δημοσιογραφικού λόγου επιδιώκουν κατ' αυτόν τον τρόπο να καταστούν οικείοι και προσίτοι στο κοινό που τους παρακολουθεί. Μέσα από τη χρήση των λαϊκών λέξεων και φράσεων, η λειτουργία της πληροφόρησης εξασφαλίζεται ευκολότερα, παράλληλα με την προπαγανδιστική λειτουργία, που επιδιώκει να διαμορφώσει μεταξύ των αποδεκτών συγκεκριμένη γνώμη, στάση ή και ιδεολογία. Ο δημοσιογραφικός λόγος πησιάζει στην άτυπη καθημερινή γλώσσα των χαμηλών και μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων, που είναι και η πλειοψηφία του κοινού που τον παρακολουθεί. Έτσι πολλά στοιχεία από τον καθημερινό λόγο υιοθετούνται, με αποτέλεσμα, ο δημοσιογραφικός λόγος να εμφανίζεται ως τυπικό δείγμα του ιδιωτικού παρά του δημόσιου.

Η προσπάθεια να γίνει λαϊκότερη η τηλεοπτική δημοσιογραφική γλώσσα προδίδεται και μέσα από μία επιλεκτική χρήση ορισμένων γεωγραφικών και κοινωνικών παραλλαγών, παρά το γεγονός ότι στη Γλωσσολογία είναι ευρέως διαδεδομένη η άποψη ότι η ανάπτυξη των μέσων ενημέρωσης οδηγεί τις διάφορες διαλέκτους σε δομικό και λειτουργικό περιορισμό. Κι ενώ ο δημοσιογραφικός λόγος εμφανίζεται ως ένας μηχανισμός που οδηγεί τη γλώσσα σε μία φαινομενική τουλάχιστον, εντούτοις διαπιστώνουμε ότι σε ορισμένες περιπτώσεις και για ορισμένους λόγους οικειοποιείται λέξεις και φράσεις από τις διάφορες γλωσσικές ποικιλίες, τόσο από γεωγραφικές όσο και από κοινωνικές παραλλαγές (“οι

ξενέρωτοι”, “οι δήθεν” κ.ά.). Αυτό βλέπουμε να συμβαίνει κατά κανόνα, όταν προβάλλονται θέματα τα οποία θεωρούνται «ελαφριά» (λ.χ. πικάντικες ερωτικές ιστορίες, θέματα για τη διασκέδαση των νέων, προβλήματα από την καθημερινότητα των πολιτών κ.ά.), χωρίς ωστόσο να αποκλείεται η χρήση μιας λαϊκής γλώσσας και στην περίπτωση θεμάτων που διακρίνονται για τη σοβαρότητά τους, αφορούν δηλαδή πρόσωπα και θεσμούς τα οποία είναι περιβεβλημένα από κύρος και αίγλη (λ.χ. για τη δημόσια παρουσία του πρωθυπουργού, τις εσωκυβερνητικές κρίσεις, τις ελληνοτουρκικές σχέσεις κ.ά.).

Πέραν της επισήμανσης για την άντληση λέξεων και φράσεων από τις γεωγραφικές και κοινωνικές παραλλαγές, κρίνουμε σκόπιμο να αναφέρουμε και την περίπτωση ανάδειξης μέσα από τα δελτία ειδήσεων φράσεων και λέξεων, οι οποίες δεν ανήκουν στις γεωγραφικές ή κοινωνικές ποικιλίες, λόγω της περιορισμένης γλωσσικής χρήσης τους. Αναφερόμαστε σε φράσεις ή λέξεις που θα μπορούσαμε να τις αντιμετωπίσουμε μεν ως γλωσσικές παραλλαγές -αφού αποκλίνουν από την επίσημη νόρμα- αλλά που δεν είναι αρκετά διευρυμένες στη χρήση και δεν αποτελούν ως εκ τούτου διαλέκτους. Πρόκειται για το ιδιόλεκτο μίας πιθανότατα ισχνής μερίδας του τηλεοπτικού κοινού, μίας γλώσσας δηλαδή που χρησιμοποιεί ένα άτομο ή ένα περιορισμένο σύνολο ανθρώπων, όπως μία παρέα φίλων ή μία οικογένεια. Η προβολή μίας τέτοιας λέξης από τα χείλη ενός απλού πολίτη από τη μάζα των τηλεθεατών θα ήταν πιθανόν αφελές να θεωρηθεί ως ένα τυχαίο γεγονός. Κι αυτό διότι στο εκάστοτε τηλεοπτικό υλικό το οποίο συγκεντρώνεται στο τμήμα ειδήσεων και ενημέρωσης των τηλεοπτικών σταθμών, ακολουθεί η διαδικασία του «μοντάζ» από το στελεχειακό δημοσιογραφικό

δυναμικό του καναλιού. Μια διαδικασία συχνά επίπονη, καθώς ο χρόνος του κάθε μεταδιδόμενου ρεπορτάζ είναι κατά κανόνα εξαιρετικά βραχύς (1-2 Λεπτά), γεγονός που σημαίνει ότι η επιλογή γίνεται με αυστηρά κριτήρια. Με την μετάδοσή του από τον διάυλο του μέσου ενημέρωσης. Ένα λεξικό, λοιπόν, μόρφωμα το οποίο δεν απαντάται ούτε στα λεξικά, ενδεχομένως να αποκτά πιθανότητες ενδυνάμωσης και μελλοντικής χρήσης και από άλλους αποδέκτες. Το ότι ο αρχισυντάκτης του δελτίου μαζί με το συντάκτη του ρεπορτάζ αποφασίζουν να “παιχτεί” ένας αδόκιμος ή και πρωτοφανής νεολογισμός «στον αέρα», θα πρέπει να το αποδώσουμε στο γεγονός ότι συνειδητά ή ασύνειδα επιθυμούν να δώσουν την εντύπωση ότι σέβονται ακόμη και το ιδιόλεκτο του πολίτη και κατ’ επέκταση την προσωπικότητα του ενός ατόμου.

Επιπλέον, μαζί με τη χρήση της επιστημονικής και τεχνικής ορολογίας (“κλωνοποίηση”, “παγκοσμιοποίηση”, “διαδίκτυο”), η οποία υπαγορεύει την ιδέα του αυστηρού επιστημονικού και τεχνοκρατικού πνεύματος, διαπιστώνεται και μία ταυτόχρονη προσπάθεια απλούστευσης των επιστημονικών και διαφόρων τεχνικών όρων (λ.χ. η υπερχρέωση των νοικοκυριών περιγράφεται με τις λέξεις “φέσια”, οι επιδοτήσεις της κυβέρνησης προς τους αγρότες με τη φράση “θα τους σκάσει τα λεφτά” κ.ά.). Μια τέτοια απλουστευτική διάθεση έναντι των διαφόρων τεχνικών ή και επιστημονικών όρων προδίδει μία συνειδητή ή και ασύνειδη τάση από την πλευρά των δημοσιογράφων να αποσυνδεθούν από φαινόμενα γλωσσικού ή πολιτισμικού ηγεμονισμού. Κι αυτό διότι αποφεύγοντας να χρησιμοποιούν όρους τεχνικούς ή επιστημονικούς επιδιώκουν να γίνει ο λόγος τους εύκολα και γρήγορα αντιληπτός από τη μάζα

των αποδεκτών και ειδικότερα από εκείνες τις κοινωνικές ομάδες οι οποίες δεν έχουν την πρόσβαση στην επιστημονική ή την τεχνική γλώσσα. Εάν υιοθετούσαν ανεξαιρέτως μία γλώσσα εξειδικευμένη, ο λόγος τους θα αποκτούσε ή θα συντηρούσε στοιχεία πολιτισμικού ηγεμονισμού, ενώ θα κινδύνευε να σφραγίσει με κατωτερότητα τους αποδέκτες του, οι οποίοι θα αδυνατούσαν στο σύνολό τους να τον κατανοήσουν.[3]

Επίλογος

Επαγωγικά, λοιπόν, σκεπτόμενοι διαπιστώσαμε ότι λαϊκές λέξεις ή φράσεις δε συναντάμε μόνον στη «λαϊκή» θεματολογία, σε θέματα δηλαδή που έχουν την αναφορά τους στα προβλήματα των αδύναμων και ευπαθών κοινωνικο-οικονομικών στρωμάτων ή στις πικάντικες ιστορίες, αλλά και σε θέματα κατεξοχήν σοβαρά, όπως οι καταγγελίες για διαφθορά στο χώρο της Δικαιοσύνης ή η κρίση στους κόλπους της εκκλησίας.

Βιβλιογραφία

- I. *Ι.Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών {Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη}, εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη 2003.
 - II. *ΙΙ.Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Γεώργιος Δ. Μπαμπινιώτης, Κέντρο Λεξικολογίας Ε. Π. Ε., 3η έκδοση, Αθήνα 2008.
 - III. *ΙΙΙ.Γεώργιος Δ. Μπαμπινιώτης, Κέντρο Λεξικολογίας Ε. Π. Ε., Αθήνα 2010.*
 - IV. *ΙV.Η λαϊκή γλώσσα των ειδήσεων*, Νικολέτα Τσιτσανούδη- Μαλλίδη, Εμπειρία εκδοτική, Αθήνα 2006.
 - V. *V.Γλώσσα και κοινωνία. Βασικές έννοιες*, Ν. Κωστούλα- Μακράκη, εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα 2001.
- VI.*Ζητήματα Ψυχογλωσσολογίας*, Δ. Θεοφανοπούλου-Κοντού, Αθήνα 1978.

[1] Νικολέτα Τσιτσανούδη- Μαλλίδη, *Η λαϊκή γλώσσα των ειδήσεων*, Εμπειρία εκδοτική, Αθήνα 2006, σ.σ., 147-151.

[2] Νικολέτα Τσιτσανούδη- Μαλλίδη, *Η λαϊκή γλώσσα των ειδήσεων*, ό.π., σ.σ., 151-155.

[3] Νικολέτα Τσιτσανούδη- Μαλλίδη, *Η λαϊκή γλώσσα των ειδήσεων*, ό.π., σ.σ., 224-227.